

Gäddeholmsprojektet – Hagbyholm

Historiska lämningar längs Gäddeholmsvägen

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning Irsta 442, 446 och 448
Hagbyholm 1:1
Irsta socken
Västerås kommun
Västmanland

Christian Gatti

Gäddeholmsprojektet – Hagbyholm

Historiska lämningar längs Gäddeholmsvägen

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning Irsta 442, 446 och 448

Hagbyholm 1:1

Irsta socken

Västerås kommun

Västmanland

Christian Gatti

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2013

Omslagsfoto: Recent fyndmaterial från Hagbyholm. Foto: Jenny Holm.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-228-9

Tryck: Just Nu, Västerås 2013.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	6
Tidigare antikvariska insatser	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Målsättning.....	8
Metod och genomförande	9
Undersökningsresultat.....	11
Lager	11
Anläggningar.....	11
Dateringar	17
Tolkning och utvärdering	18
Referenser.....	19
Kart- och arkivmaterial	19
Litteratur.....	19
Tekniska och administrativa uppgifter	19
BILAGOR	20
Bilaga 1. Vedartsanalyser.	20
Bilaga 2. ¹⁴ C-analyser.	22
Bilaga 3. Schakttabell.....	24
Bilaga 4. Anläggningstabell.....	24
Bilaga 5. Fyndtabell.....	29

Figur 1. Utdrag ur digitala Gröna kartan för Västmanlands län. Platsen för den arkeologiska förundersökningen är markerad med en blå ring. Skala 1:50 000

Sammanfattning

Under perioden 20 augusti – 7 september 2012 utförde Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) en arkeologisk kompletterande förundersökning inom fastigheten Hagbyholm 1:1, Irsta socken, Västerås kommun. Anledningen till undersökningen var nybyggnation av Gäddeholmsvägen. Uppdragsgivare var Fastighetskontoret Västerås kommun.

Den kompletterande förundersökningen påvisade ett flertal historiska lämningar av agrar karaktär. En del militär verksamhet har också pågått i området under 1900-talet och lämnat spår efter sig. Inga förhistoriska anläggningar påträffades.

Inledning

Västerås kommuns planer för utveckling av Gäddeholmsområdet ligger till grund för de antikvariska insatserna som genomfördes i ett avsnitt längs gamla Stockholmsvägen, väster om Irsta. Inför anläggandet av en anslutningsväg till Gäddeholm har Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) i flera omgångar utfört ett flertal antikvariska arbeten på uppdrag av Länsstyrelsen i Västmanlands län. Inför byggnation av Gäddeholmsvägen har Länsstyrelsen i Västmanlands län beslutat, med stöd av 2 kap 13 § lagen (1988:950) om kulturminnen m. m. (KML), att en kompletterande förundersökning skulle utföras inom fastigheten Hagbyholm 1:1, Irsta socken, Västerås kommun. Den arkeologiska förundersökningen berör lämningarna: Irsta 442 (medeltida boplatsslämningar), Irsta 446 (fossil åkermark) och Irsta 448 (stensättning). Uppdragsgivare var Fastighetskontoret, Västerås kommun.

Länsstyrelsen utsåg Stiftelsen Kulturmiljövård att utföra den arkeologiska förundersökningen och beslut om undersökning med länsstyrelsens diarienummer 431-3381-2012 fattades 2012-07-26.

Tidigare antikvariska insatser

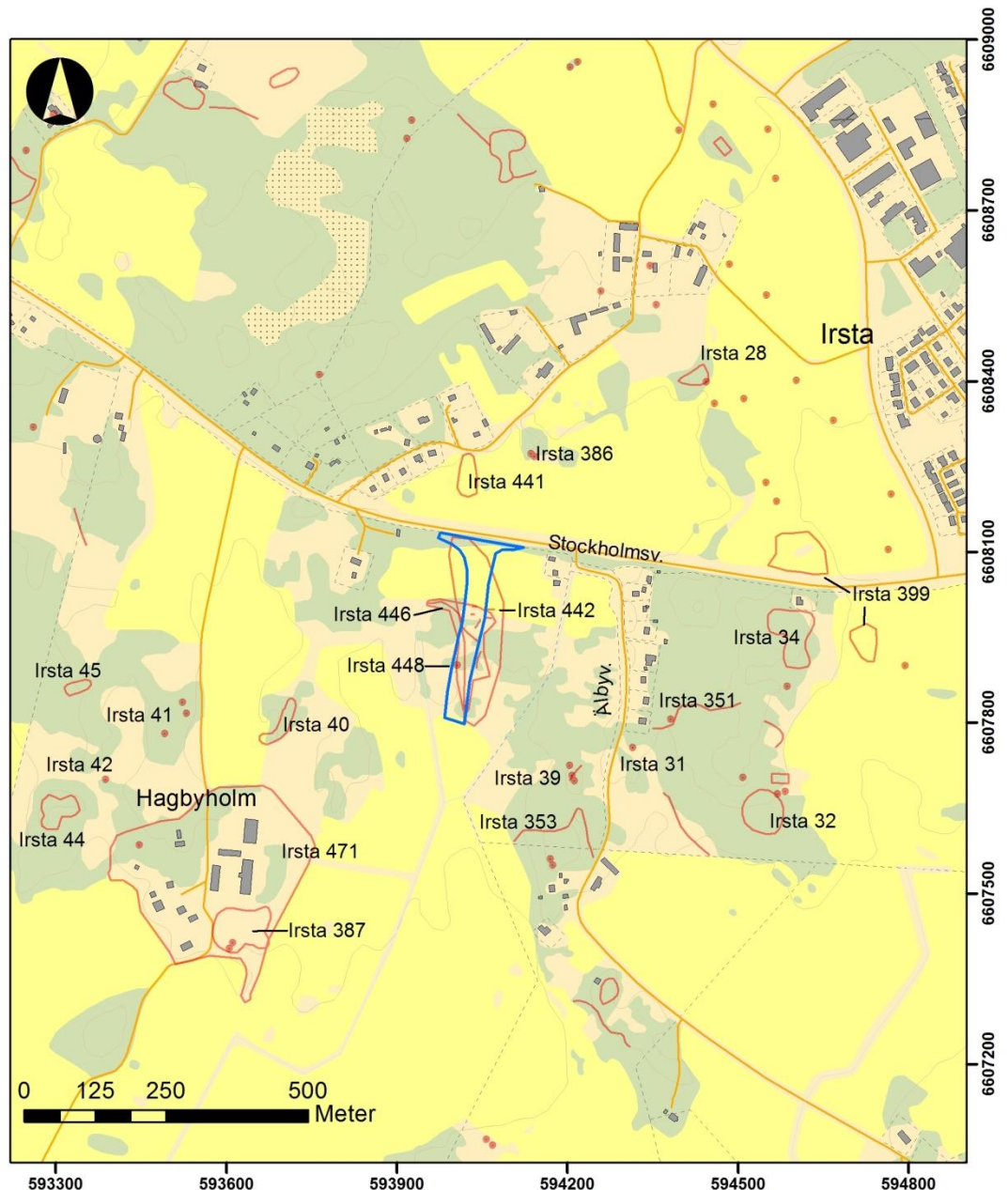
I december månad 2005 ombads Västmanlands läns museum (VLM) att utarbeta en undersökningsplan för en särskild utredning etapp 1 med anledning av planerad bostadsbyggnation inom Gäddeholmsområdet utanför Västerås (Emanuelsson & Ählström 2006). Ärendet övertogs året därpå av Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen (KM) som under maj månad 2006 utförde en särskild utredning etapp 2 för den nya vägen till Gäddeholm. Inom undersökningsområdet vid den norra anslutningsdelen av Gäddeholmsvägen framkom arton boplatssindikerande anläggningar. Området tolkades som förhistorisk boplat. lokalen inrymde även historiska lämningar i form av röjningsrösen, stensträngar, fågator och en ålderdomlig väg (Emanuelsson & Ählström 2006).

I september 2006 genomfördes en arkeologisk förundersökning av området i syfte att ta fram underlag för en bedömning av fornlämningens vetenskapliga potential inför en eventuell särskild undersökning. Förutom de redan kända boplatsslämningarna Irsta 442 och de agrara lämningarna Irsta 446 påträffades en stensättning som senare fick fornlämningsnumret Irsta 448 (Emanuelsson & Lihammer 2006).

Topografi och fornlämningsmiljö

Gäddeholmsområdet berör ett landskapsavsnitt som omfattar både ett småbrutet odlingslandskap och skogsmark. Förundersökningsområdet omfattar både impediment- och åkermark som ligger på nivåer omkring 12 m.ö.h. Jordarten i området består huvudsakligen av postglacial lera och sandig morän. I vissa partier förekommer rikligt med block och bergrunden ligger ställvis strax under vegetationsskiktet.

Figur 2. Utdrag ur digitala fastighetskartan med undersökningsområdet (markerat med blå färg) och de aktuella lämningarna Irsta 442, 446 och 448 centrerade på bilden samt ett urval av kringliggande fornlämningar (markerade med röd färg). Skala 1:10 000.

Fornlämningarna, mestadels lokaliserade till skogsklädda partier, hör huvudsakligen kronologiskt till järnåldern. Öster och norr om förundersökningsområdet finns flera ensamliggande stensättningar, gravfält, boplatser, hållristningar samt hägnader. Sydväst om förundersökningsområdet finns den övergivna Hageby bytomt, förhistoriska gravfält och högar. Byn Hagebys fem gårdar avhystes på 1600-talet. Norr om bytomten finns tre större fossila åkerområden. Åkrarna skall ha varit delar av de centrala inägorna långt före 1600-talet (Västeråsbygden 1987). Den östligaste av dessa tre områden är platsen för den kompletterande arkeologiska förundersökningen.

De lämningarna som var föremål för den arkeologiska förundersökningen är Irsta 442 (boplatsområde), 446 (fossil åkermark) och 448 (stensättning).

Tabell 1. Urval av lämningar registrerade i FMIS i anslutning till Irsta 442, 446 och 448.

Fornlämningsnummer	Typ	Status
Irsta 28	Gravfält	Fast fornlämning
Irsta 31	Hällristning	Fast fornlämning
Irsta 32	Gravfält	Fast fornlämning
Irsta 34	Gravfält	Fast fornlämning
Irsta 39	3 Stensättningar, 1 Hägnad	Fast fornlämning
Irsta 40	Gravfält	Fast fornlämning
Irsta 41	3 Stensättningar	Fast fornlämning
Irsta 42	Hög	Bevakningsobjekt
Irsta 44	Gravfält	Fast fornlämning
Irsta 45	Gravfält	Fast fornlämning
Irsta 351	1 Stensättning, 1 Hägnad	Fast fornlämning
Irsta 353	Hägnad	Fast fornlämning
Irsta 386	Hällristning	Fast fornlämning
Irsta 387	Hageby bytomt	Bevakningsobjekt
Irsta 399	Boplats	Fast fornlämning
Irsta 441	Boplats	Fast fornlämning
Irsta 471	Slott/herresäte	Bevakningsobjekt

Irsta 442 omfattar ett ca 330×80 m stort boplatsområde där bl. a. stolphål, gropar och lager påträffades vid 2006 års förundersökning. Två kolprover daterades till högmedeltid och högmedeltid–efterreformatorisk tid. I samband med avbaning påträffades en 10×8 m stor och ca 0,15 m hög stensättning, Irsta 448. Konstruktionen bestod av blandat stenmaterial och låg på det mest exponerade läget i närområdet. Utifrån lämningens läge och typ daterades den till yngre järnålder. I stensättningen fanns en stor grop som man misstänkte kunde vara en sentida källare (Emanuelsson & Lihammer 2006).

Fornlämningarna Irsta 442 och Irsta 446 ligger delvis på samma område. Irsta 446 (fossil åkermark) är ett ca 190×15–120 m stort område med agrara lämningar. Inom området påträffades vid den arkeologiska utredningen, nio röjningsrösen, tre stensträngar, två fågator och en äldre väg. I schakten framkom nio stolphål, två härदार, två gropar och en ränna (Emanuelsson & Ahlström 2006). Vid påföljande förundersökning påträffades fler anläggningar, bl. a. 47 stolphål, nio gropar och sju pinnhål (Emanuelsson & Lihammer 2006). Fornlämning Irsta 446 är för närvarande klassad som bevakningsobjekt i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMIS).

Målsättning

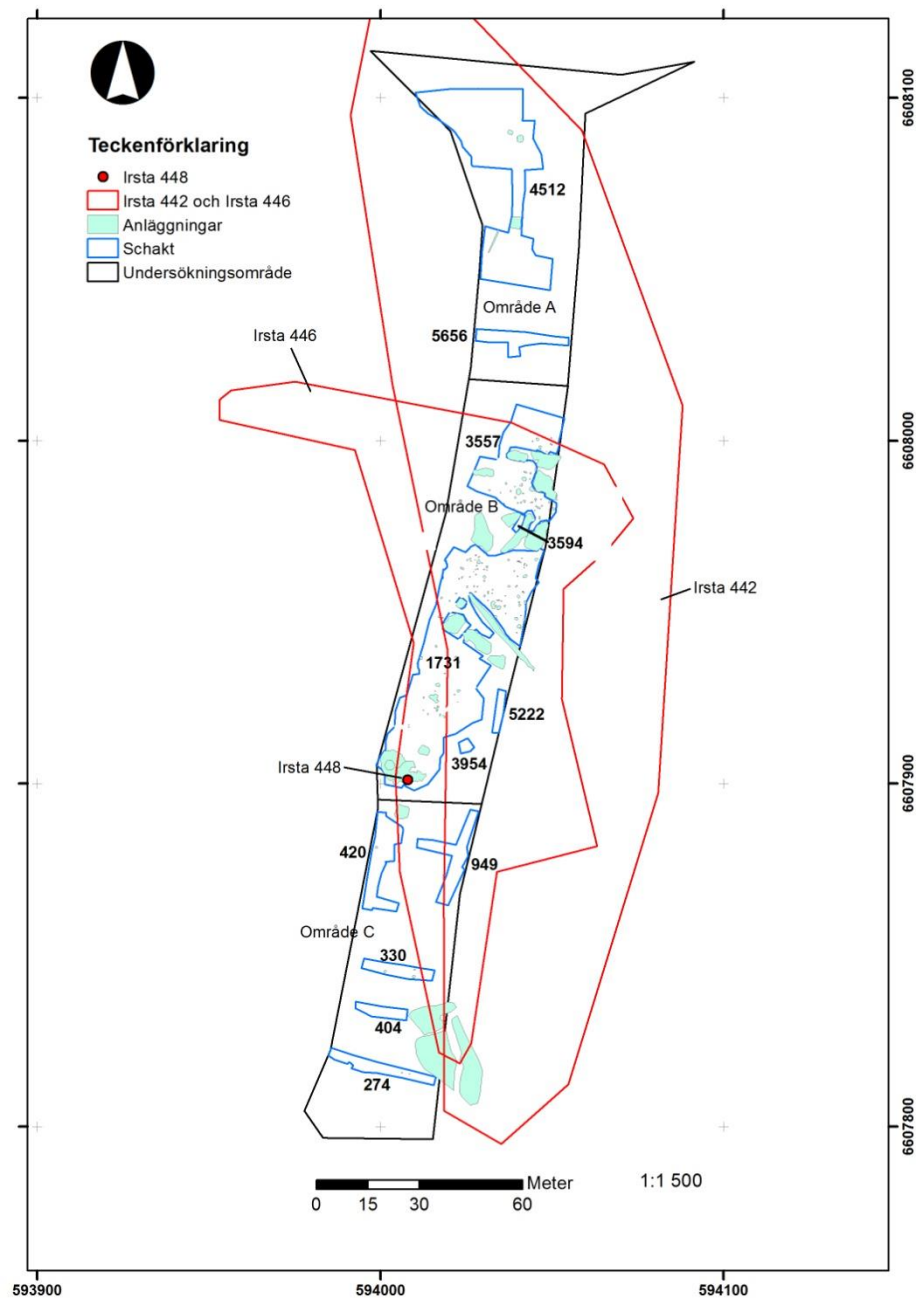
Syftet med den kompletterande arkeologiska förundersökningen var att fastställa fornlämningens omfattning, karaktär och bevarandegrad.

Den kompletterande förundersökningen ska klargöra:

- fornlämningens utbredning och omfattning inom arbetsområdet
- fornlämningens karaktär, sammansättning och komplexitet
- förekomst av anläggningar – utbredning, bedömning av typer och antal
- förekomst av kulturlager – utbredning, tjocklek och innehåll
- bedömning av fyndförekomst – mängd, bevarandegrad och karaktär
- preliminär datering
- preliminär tolkning av fornlämningen
- bedömning av fornlämningens bevarandegrad
- bedömning av fornlämningens kunskapsvärde

Metod och genomförande

Undersökningsområdet utgjordes av en ca 30×320 m lång korridor som löpte i SSV–NNV-riktning, med en sammanlagd yta på omkring 10 300 m². Irsta 442 och Irsta 446 överlappar delvis varandra. Området delades in i tre delar. Den norra ytan, Område A, var drygt 3 300 m² och begränsades i norr av gamla Stockholmsvägen. Denna yta omfattar Irsta 442. Den mellersta delen, Område B, var ca 4 000 m² och utgjorde den del av undersökningen som skulle prioriteras på grund av dess anläggningstäthet. Denna del omfattar det område där Irsta 442 och Irsta 446 sammanfaller och här påträffas också Irsta 448. Den södra delen, Område C, var ca 3 000 m² och gränsade i söder mot åkermark. Även inom denna del sammanfaller Irsta 442 och Irsta 446.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet och indelningen av Område A, B och C samt lämningarna Irsta 442, 446 och 448. Skala 1:1 500.

Den kompletterande förundersökningen genomfördes som en sökschaktsgrävning ned till anläggningsnivå med hjälp av grävmaskin. Sammanlagt avbanades ca 3 500 m² fördelat på tolv schakt med varierande storlek. Huvudsakligen schaktades större sammanhängande ytor fram där det var topografiskt möjligt.

Förundersökningen påbörjades i område C. Utifrån de tidigare utrednings- och förundersökningsresultaten upptogs sökschakt med grävmaskin i syfte att lokalisera anläggningar och avgränsa fornlämningen mot söder. I det här området upptogs fem schakt med en sammanlagd yta av ca 520 m².

Därefter påbörjades avbaning av Område B i syfte att lokalisera anläggningar. Schaktningen inleddes, av logistiska skäl, i den norra delen av ytan för att sedan fortsätta mot sydväst och slutligen tillbaka mot norr längs den östra delen av området. En del ytor kunde inte avbanas på grund av att stora mängder stenblock, bl.a. röjningsrösen, försvårade arbetet. I område B upptogs tre mindre schakt och två större sammanhängande ytor på sammanlagt ca 1 950 m².

Sista delen av avbaningen genomfördes i Område A. Ett mindre sökschakt och en större sammanhängande yta på totalt ca 1 005 m² grävdes fram i syfte att lokalisera anläggningar och avgränsa boplatsytan mot norr.

Schakt och anläggningar handrensades, beskrevs i text och plandokumenterades genom GPRS-inmätningar (Trimble GEO XR) och överfördes till Intrasis för vidare bearbetning i GIS-miljö. Anläggningar undersöktes till hälften genom handgrävning och dokumenterades med profilritning i skala 1:20. Digitala fotografier togs löpande under arbetets gång. Ej undersökta anläggningar bedömdes utifrån karaktär i plan och dokumenterades endast med textbeskrivning.

En långprofil upprättades i syfte att belysa stratigrafiska relationer mellan röjningsröse, färdväg och boplatsyta. Profilen dokumenterades genom ritning i skala 1:20.

För att fastställa förekomsten av en eller flera gravar, undersöktes fornlämning 448 intensivt med hjälp av både grävmaskin och handverktyg.

Insamlade prover mättes in och relaterades till sin kontext. Fem kolprover togs för vedartsanalys som sedan skickades vidare för ¹⁴C-datering. Erik Danielsson på Vedlab utförde vedartsanalyserna och Ångströmlaboratoriet i Uppsala utförde ¹⁴C-analyserna.

Undersökningsresultat

Tolv schakt med en sammanlagd yta på ca 3 500 m² grävdes. Schakten fördelades på nio mindre schakt med en varierande längd på mellan ca 3,5–32 m och en bredd på ca 4 m. Resten av schakten utgjordes av större sammanhängande ytor.

Undergrunden i Område A utgjordes av siltig lera och ställvis med sandfläckar. I Område B varierade undergrunden mellan siltig lera (nästan hela ytan), sand (norr och nordväst om fornlämning 448, stensättningen) samt morän i den södra delen (i och kring stensättningen). Område C utgjordes av de topografiska lägst belägna partierna i undersökningsområdet. Undergrunden dominerades av kompakt brun lera med siltinslag och ställvis med partier av uppstickande morän.

Inom förundersökningsområdet påträffades 176 anläggningar och 146 (över 80 %) av dem undersöktes och dokumenterades. De flesta anläggningarna fanns inom Område B. 117 av anläggningarna, motsvarande ca 66 % utgick. 72 av dem karakteriserades som naturliga eller recenta störningar och 45 anläggningar tolkades som stenlyft. 43 anläggningar, eller ca 24 %, betecknas som boplatslämningar; lager, gropar och stolphål. Anmärkningsvärt är att inga härdar påträffades i undersökningsområdet. Resterande 16 anläggningar, ca 10 %, utgjordes av agrara lämningar; röjningsrösen, varav ett undersöktes. Några av stolphålen från 2006 års förundersökning återupptäcktes vid avbaning (A1316, A3528, A3537, A3811, A3821 och A5237).

Lager

Ett större lager, A2964, påträffades i den södra delen av Område B. Lagret var oregelbundet avlångt, ca 1,7×0,9 m stort och 0,1 m som djupast. Den utgjordes av mörk svartbrun silt med spridda kolstänk i fyllningens översta fem centimeter. Lagret var diffust i profil och omgavs av brun sand/grovsilt. I den västra delen kunde det inte urskiljas från den omgivande sanden. En 0,26 m stor sten låg mitt i lagrets västra del. Öster om stenen var sanden mörkfärgad.

I övrigt påträffades 10 kulturlagerrester, främst i den norra delen av Område B. De var oregelbundna i plan och varierade i storlek från ca 0,24×0,24 till 0,89×0,7 m i diameter och 0,01–0,3 m djupa. Sju av lagerresterna låg i brungrå sand och fyra i brungrå siltig lera.

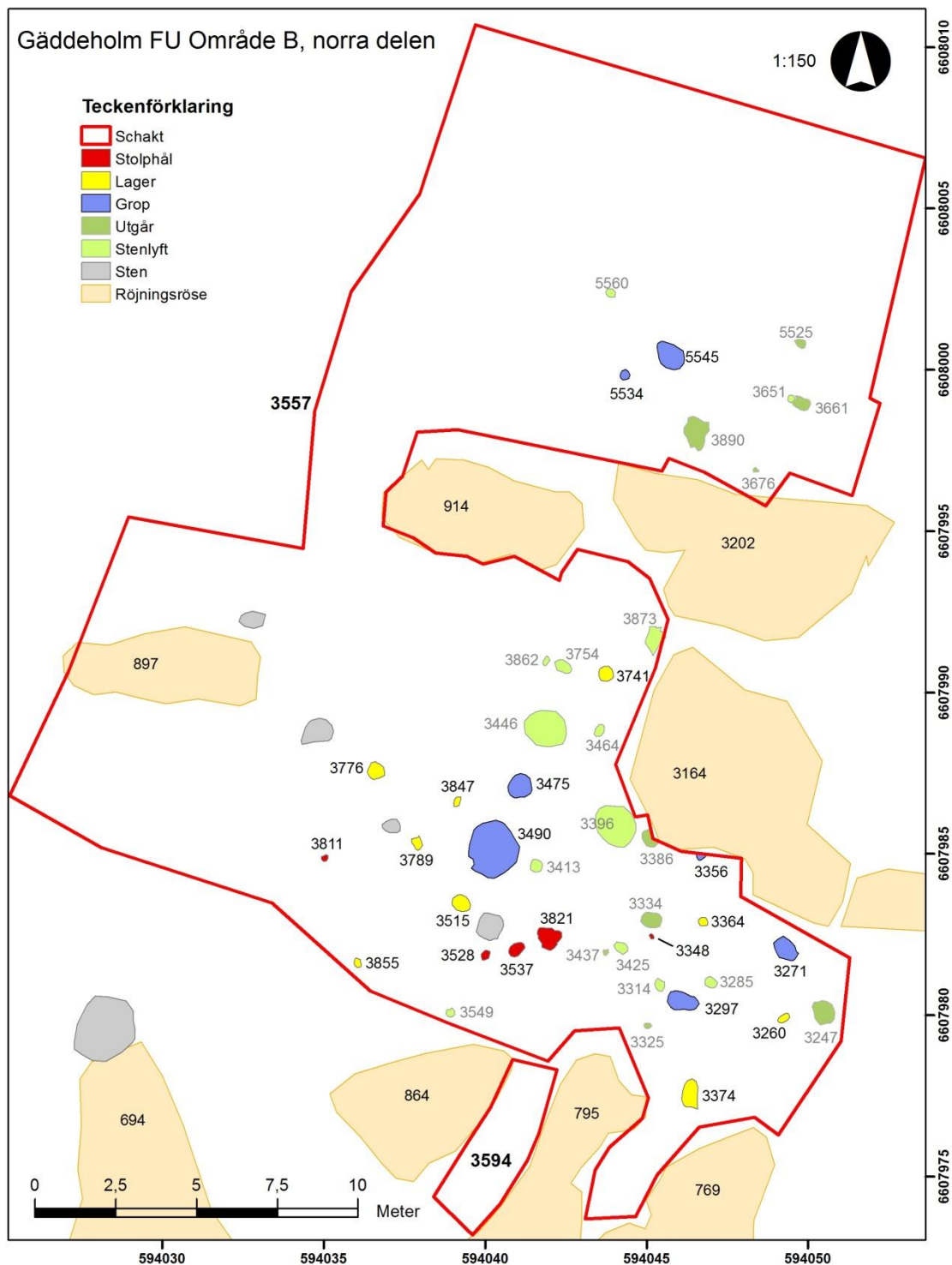
Anläggningar

Stolphål

Tretton stolphål påträffades, samtliga undersöktes och dokumenterades. De flesta stolphålen var relativt likartade: 0,24–0,3 m i diameter och grunda, 0,8–0,16 m. De hade liknande fyllning; gråbrun silt eller sand. Stolphålen tolkas som att de inte ingår i någon form av konstruktion.

Gropar

Av nitton påträffade gropar undersöktes samtliga. Anläggningarna fanns främst i de centrala och norra delarna av Område B. Anläggningarna varierade i storlek från 0,22×0,22 m upp till 1,3×1,7 m och mellan 0,06–0,3 m djupa. Nästan samtliga gropar innehöll sot eller kol i fyllningen. I övrigt anträffades inga fynd som kan bidra till att tydliggöra användningsområde.

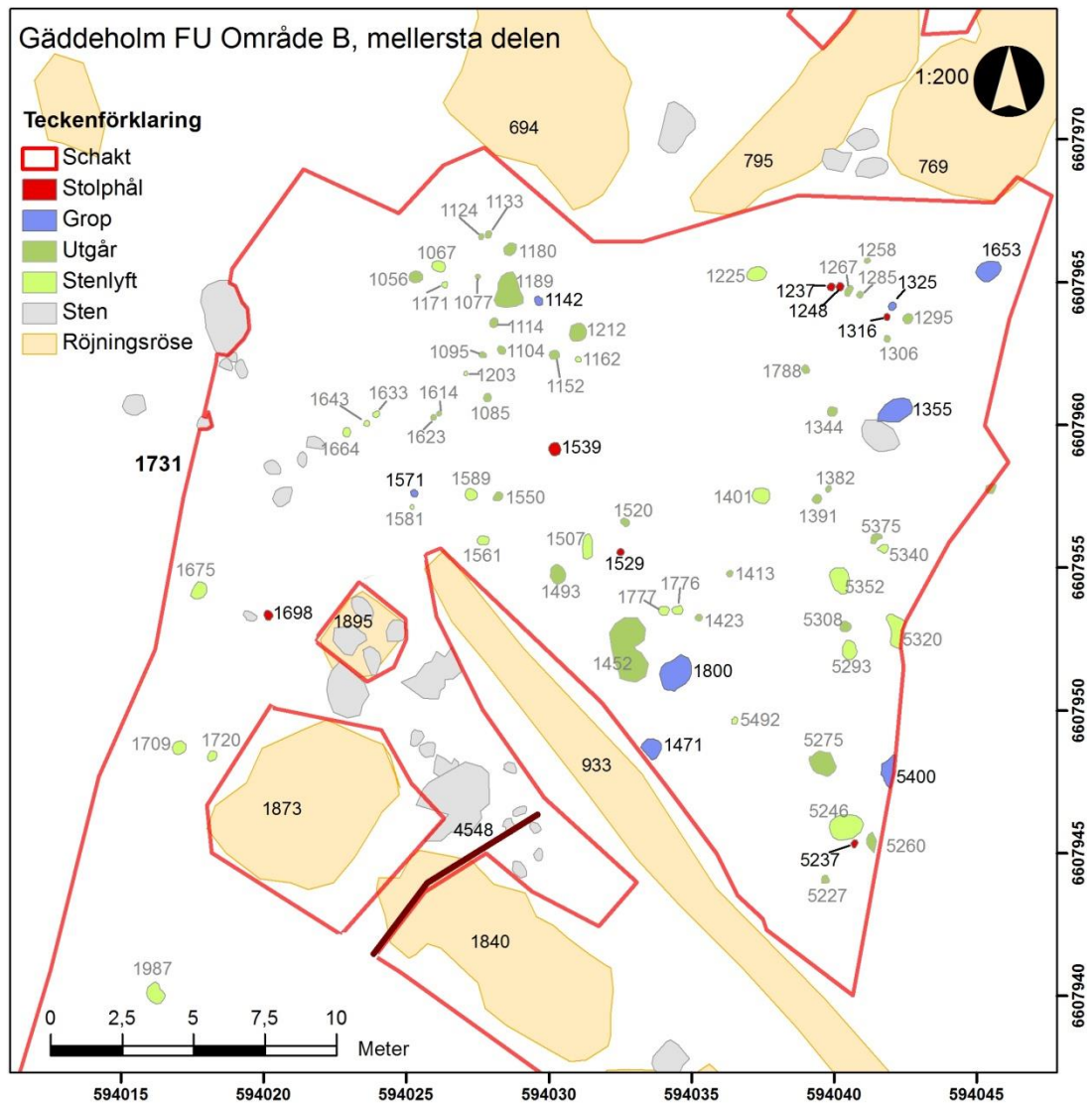
Figur 4. Anläggningsplan över norra delen av område B. Anläggningar markerade med grått id-nummer utgår. Skala 1:150.

Utgående anläggningar

Sjuttiofyra anläggningar utgjordes av mörkfärgningar som utgick. De flesta bedömdes vara matjordsrester. En del av mörkfärgningarna som fanns kvar efter schaktning berodde ibland på att de bestod av seg, rotbunden, torvliknande jord. När skopan glidit över denna typ av jord, trycktes den ihop och lämnade anläggningsliknande mönster.

Stenlyft

Fyrtiofem av anläggningarna utgjordes av stenlyft. I enstaka fall innehöll anläggningarna samtida material i form av spik, tegel och/eller porslin.

Figur 5. Anläggningsplan över mellersta delen av Område B. Anläggningar markerade med grått id-nummer utgå. Skala 1:200.

RAÄ Irsta 446, agrara lämningar

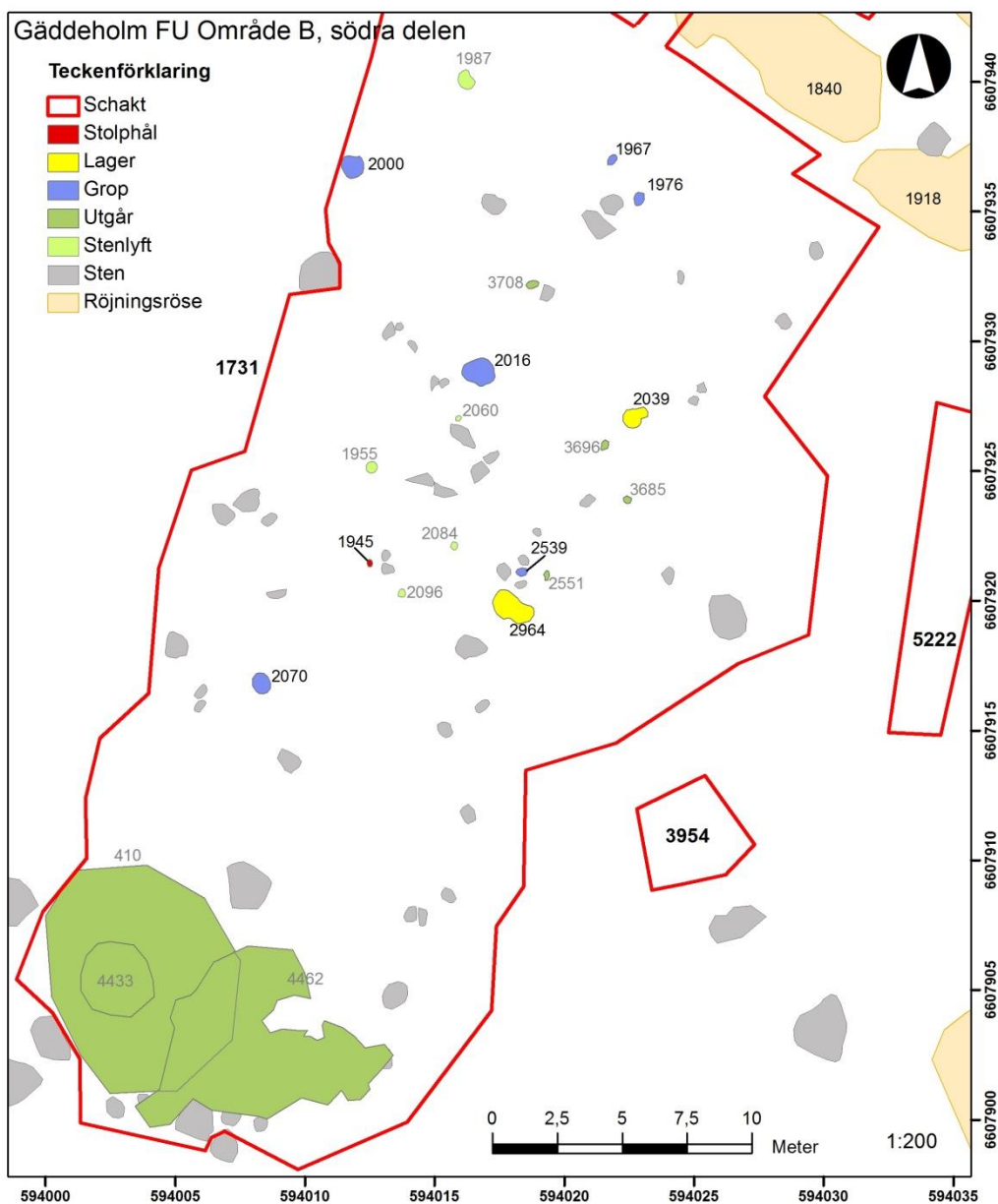
Övergiven väg

Vid 2006 års förundersökning lokaliserades en numera övergiven väg. Den löpte i NO-SV riktning genom den del av undersökningsytan som har störst koncentration av agrara lämningar (Område B). Vägens bredd varierade mellan 2–3 m och kunde följas ca 125 m. Vid den kompletterande förundersökningen avbanades delar av vägen och en långprofil upprättades i syfte att belysa stratigrafiska relationer mellan röjningsröse, färdväg och boplatstyta. De få anläggningar som framkom i schaktet tolkades som stenlyft, vilka hör samman med att vägen röjdes från sten. Resultatet av röjningen ser vi i de intilliggande röjningsrösen.

Röjningsrösen, stensträngar och fägator

Inom undersökningsytan fanns sexton röjningsrösen och flertalet påträffades i Område B. De röjningsrösen som mättes in visade sig ha samma placering som stensträngarna och fägator som mättes in 2006. De tidigare objekten utgjordes av enkelrader med stenar (stensträngar) och röjningsrösen. När samma ytor undersöktes 2012, upptäcktes att de objekt som mättes in som enkelrader med sten såg ut på olika sätt, exv. som oregelbundna stenansamlingar. De flesta röjningsrösen var rundade eller

avlånga och hade en area på ca 13–40 m², höjden varierade mellan 0,5–1,2 m. De bestod av både mindre och större stenar, ibland lagda invid markfasta större block. Stenraderna, som tidigare tolkades som stensträngar, ingick i de avlånga röjningsrösen. A933, skilde sig från övriga röjningsrösen genom sin längd; det var 28 m lång och som mest 2 m bred. Röjningsröset löpte i NV–SO riktning parallellt med delar av den övergivna vägen. Röjningsröse A1840, som låg söder om A933 och den övergivna vägen, undersöktes med hjälp av grävmaskin. Stenar i storleken 0,05–0,35 m samt stenblock i storleken ca 0,5–0,8 m i diameter låg i ett ca 0,5 m tjockt mellanbrunt matjordslager, d.v.s. över den generella anläggningsnivån. Det går inte att utesluta att en del av de agrara lämningarna har förändrats över tid, men de anläggningar som förmodades vara fågator visade inga andra tecken på det, annat än två parallella stenrader. Om man beaktar anläggningarnas varierande storlek, placering och uppbyggnad talar det emot att det skulle röra sig om fågator. Stenraderna bestod endast av ett skikt med stenar. Längden på fågatorna var alltför fragmentariska och en av fågatorna hade ett stort markfast block mitt i vägen, vilket skulle utgöra ett hinder för djur.

Figur 6. Anläggningsplan över södra delen av Område B. Anläggningar markerade med grått id-nummer utgår. Skala 1:200.

RAÄ Irsta 448

Vid undersökningen lokaliserades platsen för fornlämningen Irsta 448 i ett tidigt skede. Fornlämningen låg i den södra delen av Område B, i övergången mot de lägre topografiska partier som längre söderut övergår till åkermark. En ca 7×9 m oval förhöjning med ett flertal synliga block, mättes in som A410. Inom denna anläggning påträffades även en ca 2,5×2,5 m stor och 0,6 m djup grop, vilken mättes in som A4433. Öst och sydost om gropen påträffades vid avbaning en ca 8,6×8,5 m oregelbunden stenpackning. Denna rensades fram och mättes in som A4462. Inmätningarna av A410, A4433 och A4462 utgick från den tidigare arkeologiska insatsen (se avsnitt Topografi och fornlämningsmiljö).

Stenpackning A4462 utgjordes av stenar i varierande storlek, mestadels kantiga och enstaka runda. Ett 15-tal stenar mätte över 0,7 m i omkrets och i övrigt varierande storlek ned till 0,15 m. Fyllningen bestod av ett upp till 0,2 m tjockt lager brungrå sandig silt med humösa inslag, samt småsten och grus. En del av de större stenarna låg i den underliggande moränen medan många hörde till den bruna fyllningen. Enstaka kolförekomster observerades i lagret och recent glas samt en avfyrad kula påträffades. Inget tyder på att anläggningen skulle vara en grav; inga nedgrävningar, sot eller kollager, krukskärvor eller människoben har hittats vid undersökningen. Stenpackningen ligger på en moränhöjd som, främst söderifrån, såg ut att ha ett fördelaktigt topografiskt läge tack vare nivåskillnaden mellan åkermark och impediment. Stenpackningen utgörs troligen av röjningssten som har lagts på ett redan naturligt stenigt område. En del av stenarna kan vara utkastade från den intilliggande nedgrävningen som i tidigare undersökning tolkats som en källargrop (se avsnitt Topografi och fornlämningsmiljö).

Figur 7. Översikt av avtorvad och framrensad del av Irsta 448, stenpackning inmätt som A4462. Fotograferat från öster av Jenny Holm.

A4433 utgjordes av en ca 2,8×2,7 m stor och 1,4 m djup nedgrävning. Den var nedgrävd genom flera skikt av morän och sand. I öster fanns flera större stenblock som föreföll ligga i ursprungligt läge och som förmodligen tjänade som vägg. Nedgrävningens sidor sluttade lodrätt ned. Vid undersökningen tömdes anläggningen ända ned till botten, d.v.s. till underliggande lerlager. I anläggningens övre del påträffades ett tiotal järnspikar (handsmidida klippspik) och tolv skärvor rödgods. I övrigt framkom i gropens nedre del flera recenta fynd, bl. a. en sko, ett kokkärl m/40 (en s.k. snuskburk eller enmanskök för militärt bruk), glas, en emaljerad potta från

Kockums och diverse järnskrot. Dessa fynd kan kopplas till 1900-talet och stärker teorin om militär verksamhet i området. Stenpackningen A4462 nedanför gropen som uppfattades som en grav, är inte annat än moränmaterial som kommer från urgröpningen av värnet. Detta förefaller högst sannolikt då den f.d. militära flygbasen F1 Hässlö, numera Västerås flygplats, ligger endast ett par kilometer från undersökningsområdet.

Efter att ha undersökt anläggning A410 kunde man konstatera att det inte fanns någon grav på platsen, bara naturlig sand på en moränhöjd med stora block.

Figur 8. Bilden till vänster. Skyttevärnet. Foto från norr: Helen Ermerud.

Figur 9. Bilden till höger visar recenta fynd påträffade i skyttevärnet. Foto: Jenny Holm.

Figur 10. Vy från NO över stenpackning A4462 (mitt i bild) och skyttevärn (till höger i bild) nedanför stakekåppen. I bagerunden (till vänster i bild) syns schaktet 420 och dumpmassor. Nivåskillnaden mellan schaktet och moränhöjden är ca 2 m. Foto: Jenny Holm.

Övriga anläggningar

På plattan i norra delen av Område A påträffades ett tiotal sandfyllda gropar. De var runda eller ovala i plan, 0,15–0,8 m stora, och upp till 0,2 m djupa, fyllda med ren sand (grovsilt) belägna i brunrosa siltig lera. Det ovanpåliggande matjordslagret utgjordes av brun humös lera. Groparna tolkas som naturliga. I övrigt påträffades i området endast recenta anläggningar: ett dike med trärester, en oval störning med en skärva fönsterglas i matjordsfyllningen och en rund sprängstensgrop med mörk brun

matjordsfyllning samt stora stenflisor i botten.

Terrängen i Område C utgjordes av flacka och öppna partier hagmark och gränsade till åkermark i söder. De enda agrara lämningar som påträffades i området utgjordes av fyra röjningsrösen. Marken har i modern tid brukats som åker och. Inga anläggningar av förhistorisk karaktär anträffades vid avbaning. I ett av schakten påträffades en ca 0,9×0,7 m stor stenansamling, A461. Ingen mörkfärgning syntes i ytan. Anläggningen undersöktes till en början för hand men den visade sig vara alltför djup och efter dryga halvmeteren ned i leran, tog vi hjälp av grävmaskin. Anläggningen var 1,7 m djup och var delvis fylld med stora stenar som utgjort skoning. I profilen kunde man se att fyllningen hade en något mörkare ton än den omgivande ljusbruna leran. Ytligt påträffades små mängder tegel och anläggningen tolkades som ett stolphål, möjligen tillhörande en el-, telefonstolpe eller likande. De övriga fem anläggningar som undersöktes tolkades som naturliga eller stenlyft, fyllda med mörk humös lerig silt.

Dateringar

Fem prover skickades till Ångströmlaboratoriet i Uppsala för ¹⁴C-analys. Proverna bestod av kolrester från en (1), tall (2) och gran (2). Fyra av proverna är samlade inom samma tidsperiod, ca 1440–1660. Ett av proverna gav en äldre datering än övriga och hamnade inom perioden sent 1200-tal. ¹⁴C-analyserna påvisar spår efter lämningar från historisk tid i undersökningsområdet.

Tabell 2. Sammanställning av analyserade ¹⁴C-prover från förundersökningen.

Anl nr	Typ	Art	Lab nr	Datering BP	Kal.1 sigma	Kal.2 sigma
1653	Grop	Gran	Ua-45719	313±30	1520-1650 AD	1480-1650 AD
2070	Grop	Gran	Ua-45720	338±30	1490-1640 AD	1470-1640 AD
2964	Lager	Tall	Ua-45721	741±30	1255-1290 AD	1220-1290 AD
3297	Grop	Tall	Ua-45722	370±31	1450-1620 AD	1440-1640 AD
4462	Lager	En	Ua-45723	284±30	1520-1660 AD	1490-1800 AD

Tolkning och utvärdering

Förundersökningen som utfördes påvisade, genom ¹⁴C-datering, någon form av aktivitet i område B med tyngdpunkten i historisk tid. ¹⁴C-analyserna tyder på att området har varit i bruk under mitten av 1400-talet fram till mitten av 1600-talet. Ett av proven skiljer sig från övriga, Ua-45721, då den dateras till 1200-talet (jfr dateringarna från 2006 års undersökning). Inga konstruktioner påträffades och fynd saknas helt. I övrigt saknas dateringar, konstruktioner och fynd från förhistorisk tid.

Område A och C var mindre komplicerade än väntat. Inga anläggningar av antikvarisk intresse påträffades.

Fornlämning Irsta 448 (stensättning) bör omvärderas helt, då det saknas spår efter begravning, fynd eller annan förhistorisk aktivitet överhuvudtaget. Anläggningen tolkas, utifrån form och läge i terrängen, som ett skyttevärn nedgrävd i en moränhöjd. Det skulle förklara en del av de stenar som ansamlats vid intilliggande block. De recenta fynden med koppling till militär verksamhet som påträffades i anläggningen stärker denna teori.

Fornlämning Irsta 442 (boplatzlämningar) består av ett fåtal anläggningar som kan karakteriseras som boplatzlämningar, inga härdar påträffades och flertalet anläggningar utgjordes av stenlyft. Inga konstruktioner har heller påträffats varken från förhistorisk tid eller från medeltid och framåt. Verksamheter från dessa perioder i området bör betecknas som ytterst begränsade. Avsaknaden av fynd stärker resonemanget.

Fornlämning 446 (fossil åkermark) omfattar lämningar av agrar karaktär. Det finns spår efter odling, såsom diken och röjningsrösen som bör höra ihop med utnyttjande av utmarken för både odling och bete. Stensträngarna/raderna som påträffades vid undersökningen 2006, gick inte att urskilja från röjningsrösen som påträffades 2012. De anläggningar som tidigare förmodades vara fågator (se avsnitt Topografi och fornlämningsmiljö) visade sig vara röjningsrösen i två parallella stenrader. Anläggningarnas varierade längd, placering och uppbyggnad talar för det. Det mest troliga är att vid röjning av åkerytor under senare perioder har man lastat kärror med sten som senare dumpats på flera impediment. När kärran har tömts från sin last och kört vidare ligger sten på ömse sidor om en tom vägyta, vilket bildat smågator lite varstans och får det att se ut som om en fågata har anlagts på platsen. Ingen av de utpekade fågatorna hade U-form, vilket man skulle förvänta sig om kreatur hade nyttjat vägarna.

Utifrån undersökningsresultatet bedömer vi att lokalens kunskapspotential är ytterst begränsad.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Digitala fastighetskartan 11G 1j (RT90)
Digitala Gröna kartan för Västmanland.
[<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>]

Litteratur

Emanuelsson, M. & Lihammer, A. 2006. Gäddeholmsprojektet – Hagbyholm. Förundersökning för Gäddeholmsvägen, norra delen. Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen rapport 2006:68.

Emanuelsson, M. & Ählström, J. 2006. Gäddeholmsområdet. Gäddeholmsvägen, norra delen, Borgen, Herrgårdsängen. Arkeologisk utredning etapp 1 & 2. Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen rapport 2006:56.

Västeråsbygden – Ett program för kulturminnesvård. 1987. Del 1: Beskrivning – Fornminnen och andra kulturlämningar. Västerås Kulturnämnds skriftserie Nr 16. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM projekt nr:</i>	KM12084
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-3381-2012, 2012-07-26
<i>Undersökningsperiod:</i>	20 augusti – 7 september 2012
<i>Exploateringsyta:</i>	3 500 m ²
<i>Personal:</i>	Christian Gatti (projektledare), Jenny Holm (biträdande projektledare). Karin Berggren, Nathalie Dimc, Helen Ermerud, Lotten Haglund, Mattias Johansson, Anders Rosendahl (arkeologer).
<i>Belägenhet:</i>	Hagbyholm Irsta sn, Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland
<i>Koordinatsystem:</i>	SWEREF99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6607796 Y593983
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssätt:</i>	GPRS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Mätdata, 25 planritningar och 25 digitala foton slutförvaras hos VLM

BILAGOR

Bilaga 1. Vedartsanalyser.

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1280

**Vedartsanalyser på material från Västmanland
Irsta sn. RAÄ 442,446 och 448 Gäddeholm FU**

Adress:
Kattås
670 20 GLAVA

Telefon:
0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1280
2012-12-14

Vedartsanalyser på material från Västmanland Irsta sn. RAÄ 442,446 och 448 Gäddeholm FU

Uppdragsgivare: Christian Gatti/Stiftelsen Kulturmiljövård

Arbetet omfattar fem kolprover från förundersökningar inför nybyggnation av Gäddeholmsvägen utanför Västerås. Proverna kommer från lager troligen avsatta i historisk tid.

Proverna innehåller kol från en, gran och tall. Prov AL4462 innehåller kvistfragment från en. Det provet har troligtvis ingen högre egenålder. De andra proverna kan däremot ge en hög egenålder vilket försvårar tolkningen av dateringsresultaten.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
AL4462		Lager	0,5g	0,5g 8 bitar	En 8 bitar	En (kvist) 33mg	
AL2964		Lager	3,5g	3,5g 10 bitar	Tall 10 bitar	Tall 329mg	
A1653		Grop	2,4g	1,9g 18 bitar	Gran 5 bitar Tall 13 bitar	Gran 25mg	
A2070		Grop	7,8g	7,8g 14 bitar	Gran 14 bitar	Gran 39mg	
A3297		Grop	0,2g	0,2g 1 bit	Tall 1 bit	Tall 69mg	

Erik Danielsson/VEDLAB

Kattås

Tfn: 0570/420 29

670 20 GLAVA

E-post: vedlab@telia.com

www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
En	<i>Juniperus communis</i>	2000 år	Anspråklös, gärna soliga växtplatser	Veden seg och motståndskraftig mot röta. Stängselstolpar, kärl	Den aromatiska veden har använts till rökning av kött och fisk. Den höga åldern uppnås bara i undantagsfall.
Gran	<i>Picea abies</i>	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar golvrådor stötar lieskaft, korgar	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	400 år	Anspråklös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmäsén, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färska vedprover.

Bilaga 2. ¹⁴C-analyser.

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2013-04-12

Christian Gatti
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41
722 12 VÄSTERÅS

ANKOM

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 29 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Irsta, Västmanland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

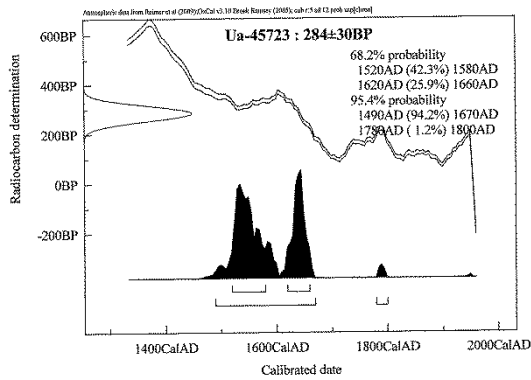
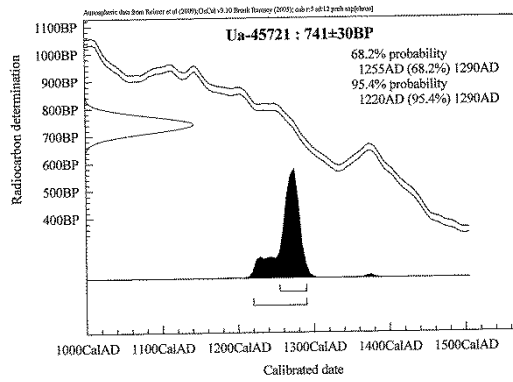
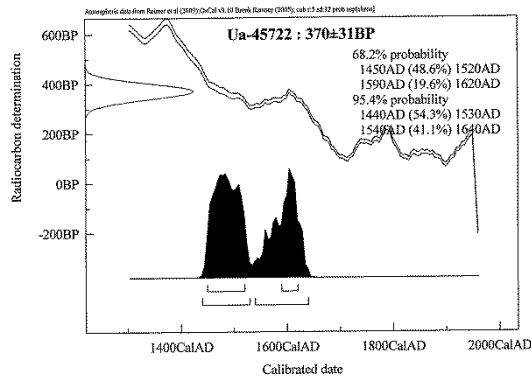
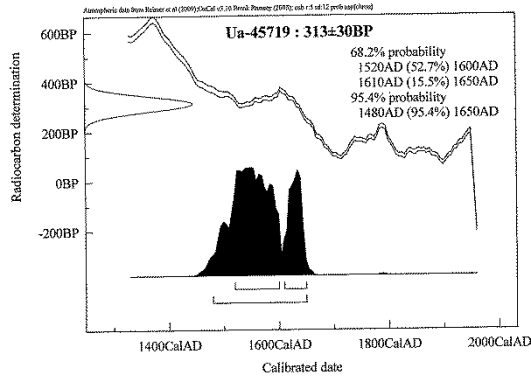
RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C‰ VPDB	¹⁴ C age BP
Ua-45719	Irsta A1653	-26,2	313 ± 30
Ua-45720	Irsta A2070	-25,1	338 ± 30
Ua-45721	Irsta AL2964	-26,5	741 ± 30
Ua-45722	Irsta A3297	-24,9	370 ± 31
Ua-45723	Irsta AL4462	-23,9	284 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Ingela Sundström

Bilaga 3. Schakttabell

Schakt	Marksdrag och topografiskt läge	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
274	Flack öppen hagmark	32	0,2–0,3	95,08	–	290	–	Lera
330	Flack öppen hagmark	21	0,2–0,3	71,01	–	–	–	Lera
404	Flack öppen hagmark	15	0,2–0,4	47,03	–	–	–	Lera
420	Flack öppen hagmark	29	0,3–0,6	165,30	–	–	Hästsosöm påträffades vid schaktning	Lera
949	Flack öppen hagmark	29	0,2–0,5	136,85	–	–	–	Lera
1731	Småblockig kuperad hagmark, ställvis mycket blockrik. I söder sluttar marken mot öppen hagmark	55	0,4–0,5	1020,8	Ansluter i syd-sydost till schakt A3960 samt schakt A4323	1142, 1237, 1248, 1325, 1355, 1529, 1539, 1571, 1653, 1698, 1800, 1945, 1967, 1976, 2070, 2539, 2964, 2070, 2964	Hästsosöm påträffades i A2016	Silt/Sand, siltig lera i de norra delarna. I de söder siltig sand och morän i sydväst
3557	Småblockig kuperad hagmark i söder, flack öppen hagmark i norr	27	0,25–0,4	472,51	Ansluter i norr till schakt A3643	3297, 3348, 3356, 3475, 3490, 3537, 3821	–	Siltig lera
3594	Småblockig kuperad hagmark	5	0,2–0,3	9,24	–	–	–	Siltig lera
3954	Småblockig kuperad hagmark	4	0,3	12,78	–	–	–	Siltig lera
4512	Flack öppen hagmark	57	0,4–0,7	903,8	–	–	–	Lera
5222	Småblockig kuperad hagmark	13	0,2	0,3	–	–	–	Siltig lera
5656	Flack öppen hagmark	27	0,3–0,4	97,96	–	–	–	Lera

Bilaga 4. Anläggningstabell

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Undersökt	Form i plan	Form i profil
290	Grop	Gråbrun siltig lera	Inslag av kolstänk i fyllningen	0,22	0,22	0,11	X	Kantigt rundad	Skålformad
300	Utgår	Gråbrun siltig lera	Spridda kolstänk i fyllningen, även enstaka kolstänk nedtryckt i underliggande lera	0,36	0,32	0,03	X	Oval	Linsform
339	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,45	0,24	–	–	Oregelbunden	–
350	Utgår	Brun lerig silt	Stenlyft, enstaka kolstänk i fyllningen	0,9	0,9	0,12	X	Rund	Flackt skålformad
360	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	–	–	–	–	–	–
410	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	–	–	–	–	–	–
461	Utgår	Brun siltig lera	Stenskodd grop, telefonstolpe? Recent	0,9	0,7	1,7	X	Rund	U-form
551	Röjningsröse		Övermassad, bestod av större stenar 0,4–0,6 m stora. Höjd ca 0,8 m	4	3,8	–	–	–	–
694	Röjningsröse		Övermassad, bestod av stenar i varierande storlek. Höjd ca 0,6 m	11,5	6,5	–	–	–	–
769	Röjningsröse		Övermassad, bestod av större stenar 0,4–1,1 m stora, löst liggande mot varandra. Höjd ca 0,5	9,5	5	–	–	–	–
795	Röjningsröse		Övermassad, bestod av 0,4–1,1 m stora stenar. Höjd ca 0,5	14	2,7	–	–	–	–

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Undersökt	Form i plan	Form i profil
864	Röjningsröse		Övermossad, bestod av 0,4–0,7 m stora stenar. Höjd ca 0,7 m	5	3,7	–	–	–	–
897	Röjningsröse		Övermossad, bestod av stenar i storlek upp till ca 1 m stora. Höjd ca 0,5 m	6	2,5	–	–	–	–
914	Röjningsröse		Övermossad, bestod av större stenar 0,5–1,2 m. Höjd ca 0,5 m	6,2	3	–	–	–	–
933	Röjningsröse		Delvis övermossad, bestod av större stenar i varierande storlek. Sträcker sig utanför undersökningsområdet mot öster. Höjd ca 0,7 m	29	2	–	–	–	–
1038	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	1,2	0,6	–	–	Oregelbunden	–
1056	Utgår	Mörkbrun torvliknande silt	Rottät, en 0,2 m stor sten i N	0,7	0,6	0,09	X	Oval	Oregelbunden
1067	Utgår	Mörkgrå silt/mjåla	Stenlyft	0,4	0,25	0,08	X	Njurformad	Skålformad
1077	Utgår	Grå siltig sand	Otydlig, försvann vid rensning	0,14	0,14	–	X	Rund	–
1085	Utgår	Torvig mörkbrun silt	–	0,2	0,2	0,02	X	Rund	Linsform
1095	Utgår	Brun silt	Matjordsrest	0,25	0,25	0,03	X	Rund	–
1104	Utgår	Mörkbrun silt	Matjordslins, enstaka stenar	0,22	0,22	0,02	X	Rund	Lins
1114	Utgår	Brun silt	Matjordsrest, försvann vid rensning	–	–	–	X	–	–
1124	Utgår	Brun finsilt	Matjordslins	0,16	0,16	0,03	X	Rund	Lins
1133	Utgår	Brun silt	Matjordslins	0,15	0,15	0,02	X	Rund	Lins
1142	Grop	Svartbrun silt	Naturlig svacka med kulturjord och spridda kolfragment i västra delen	0,3	0,27	0,07	X	Rundad	Flack skålform
1152	Utgår		Matjordsrest	–	–	0,03	X	–	–
1162	Utgår	Brun silt	Stenlyft	0,15	0,15	0,02	X	Rund	Diffus avgränsning
1171	Utgår	Grå siltig sand	Stenlyft	0,24	0,18	0,03	X	Oval	Flack med sluttande sidor
1180	Utgår	Mörkbrun silt	Matjordsrest	0,6	0,5	0,08	X	Oregelbunden	–
1189	Utgår	Mörkbrun silt	Matjordsrest, rottät, intill berghäll	1,1	0,9	0,09	X	Oregelbunden	Oregelbunden
1203	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,17	0,15	0,05	X	Oval	Sluttande sidor
1212	Utgår	Mörkbrun silt	Ligger i naturlig svacka	0,9	0,6	0,06	X	Oval	Oregelbunden
1225	Utgår	Brunbeige sand i mitten och Ö, svartbrun silt i V	Stenlyft	0,65	0,45	0,13	X	Oval	Skålformad
1237	Stolphål	Svartgrå silt	Stolphålsbotten, innehåller enstaka kolstänk, intill A1248, något ljusare i profil	0,28	0,24	0,08	X	Oval	Oregelbundet skålformad
1248	Stolphål	Svartgrå silt	Stolphålsbotten, innehåller enstaka kolstänk, intill A1237	0,26	0,24	0,08	X	Oval	Rakt baljformad
1258	Utgår	Brun silt	Matjordsrest m lins av fet brun silt 0,01–0,03 m	0,2	0,2	–	X	Rund	Lins
1267	Utgår		Sammanslagning av A1267+A1276, den senare raderades	0,4	0,24	0,06	X	Oregelbunden	Diffus/oregelbunden
1285	Utgår	Svartgrå silt	Endast ytlig färgning	0,2	0,2	0,02	X	Rund	–
1295	Utgår	Brun silt, m stora stenar i N-delen	Matjordsrest, m lins av fet brun silt 0,01–0,4 m och 0,04–0,1 m stora stenar	0,38	0,32	–	X	Oval	Något välvd
1306	Utgår	Mörkbrun silt	Stenlyft	0,23	0,23	–	X	Rund	Baljformad
1316	Stolphål	Mörkbrun silt	Delvis undersökt vid FU 2006	0,24	0,24	0,06	X	Rund	Skålformad
1325	Grop	Svartbrun silt	Diffus form/avgränsning	0,28	0,28	0,07	X	Rund	Baljformad m brätte
1344	Utgår	Svartbrun silt	–	0,38	0,3	0,15	X	Oregelbunden	Oregelbunden
1355	Grop	Mörkbrun silt	Intill större block, branta sidor, plan botten, linser av lera i övre delen	1,3	0,9	0,2	X	Oval	Oregelbunden
1382	Utgår	Mörkbrun silt	Matjordsrest	0,18	0,12	0,03	X	Oregelbunden	Diffus

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Undersökt	Form i plan	Form i profil
1391	Utgår		Försvann vid rensning	–	–	–	X	–	–
1401	Utgår	Gråbrun lerig silt	Stenlyft	0,8	0,46	0,07	X	–	–
1413	Utgår		Stenlyft	–	–	0,01	X	–	–
1423	Utgår		Matjordsrest	–	–	–	X	–	–
1442	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,34	0,32	–	–	Rund	–
1452	Utgår		Humös jord, rotvälta	–	–	0,1	X	–	–
1471	Grop	Gråbrun lerig silt	Inslag av kol i fyllning	0,84	0,6	0,13	X	–	Oregelbunden
1482	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,33	0,26	–	–	Oregelbunden	–
1493	Utgår	Svart/mörkbrun grovsilt	Innehåller enstaka kolstänk	0,65	0,5	0,08	X	Oval	Oregelbunden
1507	Utgår		Stenlyft, sten i fyllningen	0,8	0,3	–	X	Oregelbunden	–
1520	Utgår		Stenlyft	–	–	0,08	X	–	Flack
1529	Stolphål	Gråbrun lerig silt	–	0,29	0,22	0,11	X	Oval	Skålformad
1539	Stolphål	Gråbrun siltig sand	Möjligtvis undersökt vid FU 2006	0,41	0,38	0,17	X	Rund	Skålform med rak botten
1550	Utgår	Matjord	Intill sten	0,45	0,35	0,04	X	Oregelbunden avlång	Linsformad
1561	Utgår		Stenlyft	–	–	0,09	X	–	Flack
1571	Grop	Mörkbrun silt	–	0,36	0,28	0,09	X	Oval	Skålform
1581	Utgår	Gråbrun siltig sand	Flammig fyllning	0,17	0,17	0,02	X	Rund	Flack
1589	Utgår		Stenlyft	–	–	0,08	X	–	Flack
1601	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,8	0,7	–	–	Rundad	–
1614	Utgår	Svartbrun matjord	Flammig	0,15	0,1	0,01	X	Rund	–
1623	Utgår		Försvann vid rensning	–	–	–	X	–	–
1633	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,26	0,2	0,03	X	Oval	Flack
1643	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,2	0,16	0,03	X	Rundad	Flack med sluttande sidor
1653	Grop	Mörkbrun silt	Innehöll träkol, dåligt genomkolat	0,85	0,6	0,15	X	Rundad	Oregelbunden
1664	Utgår		Enstaka kolfnyk, naturlig	0,2	0,15	0,02	X	Rundad	Flack
1675	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,6	0,4	0,1	X	Oval	Oregelbunden
1686	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,47	0,34	–	–	Oregelbunden	–
1698	Stolphål	Brungrå lera	–	0,3	0,3	0,13	X	Rund	Skålformad
1709	Utgår	Gråbrun lera	Stenlyft	0,4	0,35	0,04	X	Oval	–
1720	Utgår	Gråbrun siltig lera	Stenlyft	0,55	0,5	0,09	X	Oval	–
1757	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,58	0,48	–	–	Oval	–
1766	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,26	0,14	0,03	X	Oval	–
1777	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,4	0,28	0,04	X	Oval	Sluttande sidor
1788	Utgår		Ytlig färgning, försvann vid rensning	0,3	0,25	–	X	Rundad	–
1800	Grop	Gråbrun lerig silt	Inslag av kol i fyllningen	1,36	0,6	0,11	X	–	Skålformad
1840	Röjningsröse	Brun matjord och finkornig silt	Övermossad, stenarnas storlek varierade mellan 0,2–0,8 m. Röset låg högre än den generella anläggningsnivån. Höjd ca 0,5 m	9,5	4	0,7	X	–	–
1873	Röjningsröse		Övermossad, bestod av 0,4–0,7 m stora stenar. Höjd ca 0,7 m	6,4	4,8	–	–	–	–
1895	Röjningsröse		Övermossad, bestod av fyra större block, upp till 1 m och ett flertal mindre stenar. Höjd ca 1 m	2,8	2,3	–	–	–	–
1918	Röjningsröse		Övermossad, bestod av 0,4–0,9 m stora stenar. Höjd ca 0,9 m	5,3	3,9	–	–	–	–
1945	Stolphål	Gråbrun sand	–	0,29	0,24	0,16	X	Rundad	Skålform med oregelbunden sida

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Undersökt	Form i plan	Form i profil
1955	Utgår	Mörk gråbrun humös sand	Stenlyft, tydlig nedgrävningskant	0,43	0,43	0,12	X	Rund	Skålformad
1967	Grop	Gråbrun mjåla	Fyllning och omgivning ej tydligt separerade	0,5	0,25	0,09	X	Oval	Skålformad
1976	Grop	Gråbrun mjåla	–	0,55	0,4	0,15	X	Droppformad	Baljformad
1987	Utgår	Gråbrun silt/lera	Stenlyft	0,6	0,6	0,16	X	Rund	Oregelbunden
2000	Grop	–	Dokumentationsuppgifter saknas	0,9	0,85	–	X	Rundad	–
2016	Utgår	Gråbrun siltig sand	Recent grop. Tegel och järnspik påträffades i anläggningen	1,5	1,4	0,3	X	Oregelbunden	Sluttande sidor, ngt spetsig mot botten
2039	Lagerrest	Gråbrun siltig sand	–	0,89	0,7	0,13	X	Oval	Oregelbunden
2060	Utgår	Grå siltig sand	Stenlyft	0,13	0,11	0,02	X	Oval	–
2070	Grop	Mörkgrå sand	Inslag av kol i fyllningen	0,79	0,68	0,13	X	–	Flack skålform
2084	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,2	0,2	0,06	X	Rund	Oregelbunden
2096	Utgår	–	Stenlyft	–	–	0,05	X	–	Flack
2539	Grop	Gråbrun grovsilt	I västra sidan ett svåravgränsat parti mot den omgivande sanden	0,42	0,3	0,15	X	Oval	Skålformad
2551	Utgår	Gråbrun silt	Matjordslins	0,4	0,2	0,04	X	Avlångt oval	Flack
2564	Utgår	Brungrå siltig sand	Recent störning. Fyllningen har inslag av kolfragment, är flammig och blandad med underliggande sand	0,6	0,4	0,1	X	Oval	Oregelbunden
2581	Utgår	Brungrå siltig sand	Recent störning. Fyllningen är flammig och blandad med underliggande sand	0,8	0,55	0,17	X	Oval	Oregelbunden
2598	Utgår	Brungrå siltig sand	Porslin påträffades i fyllningen	0,4	0,4	0,1	X	Rund	Oregelbunden
2964	Lager	Svartbrun silt	Träkol förekommer spritt i anläggningens översta 5 cm	1,7	0,9	0,1	X	Rundat avlång	Flack
3110	Utgår	Matjordsfyllning	Recent stengrop	2,0	1,4	0,5	X	–	–
3164	Röjningsröse	–	Övermassad, bestod av 0,4–0,8 m stora stenar. Höjd ca 0,8 m	9,5	5,5	–	–	–	–
3171	Utgår	Mörk svartbrun siltig sand	Stenlyft	0,7	0,6	0,22	X	Oval	Oregelbunden
3202	Röjningsröse	–	Övermassad, bestod av 0,4–0,7 m stora stenar. Höjd ca 0,8 m.	8,5	4,5	–	–	–	–
3247	Utgår	Mörk gråbrun siltig sand	Innehåller kolfragment, stenlyft? Diffus	0,76	0,72	0,08	X	Oregelbunden	Flack
3260	Lagerrest	Mörk gråbrun siltig sand	–	0,43	0,23	0,02	X	Oval	Flack
3285	Utgår	Mörk gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,34	0,24	0,1	X	Oval	Skålform ngt oregelbunden
3297	Grop	Gråbrun siltig sand	Kolfläckar synliga	0,6	0,57	0,14	X	Oregelbunden	Baljformad
3314	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft. Flammig övergång till undergrund	0,34	0,24	0,1	X	Oval	Skålformad
3325	Utgår	–	Matjordsrest	0,16	0,14	0,02	X	Rund	–
3334	Utgår	Svart sand	Sotfläck	0,6	0,45	0,08	X	Oval	–
3348	Stolphål	Gråsvart sand	–	0,14	0,14	0,14	X	Rund	Vertikala sidor
3356	Grop	Mörk rödbrun siltig sand	Fortsätter in under schaktkant	0,34	0,24	0,16	X	Oval	U-form ngt oregelbunden
3364	Lagerrest	Mörk gråbrun siltig sand	–	0,24	0,24	0,01	X	Rund	Flack
3374	Lagerrest	Mörk gråbrun siltig sand	–	0,85	0,45	0,14	X	Oval	Oregelbunden
3386	Utgår	Gråbrun siltig sand	Flammig/diffus	0,6	0,45	0,14	X	Oregelbunden	Oval
3396	Utgår	Gråbrun siltig sand	Innehåller enstaka kolfragment	1,3	1,0	0,27	X	Oval	Oregelbunden
3413	Utgår	Mörkbrun siltig sand	Porslin påträffades i anläggningen	0,37	0,34	0,08	X	Rundad	–
3425	Utgår	Svartgrå siltig sand	Stenlyft	0,5	0,3	0,12	X	Oval	Oregelbunden
3437	Utgår	–	Svart, sotig fläck	0,14	0,14	0,03	X	Rund	Flack
3446	Utgår	Svartgrå siltig sand	Stenlyft	1,2	1,2	0,21	X	Rund	Oregelbunden

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Undersökt	Form i plan	Form i profil
3464	Utgår	Gråbrun siltig sand	Stenlyft	0,6	0,3	0,1	X	Oval	Plan i botten, ena sidan vertikal, andra sluttande
3475	Grop	Gråbrun siltig sand	Inslag av kolfäckar	0,6	0,6	0,2	X	Trekantig	Oregelbunden skålform med vertikala sidor
3490	Grop	Mörk gråsvart siltig sand	Delvis undersökt vid FU 2006	1,7	1,3	0,3	X	Oregelbunden	Oregelbunden
3515	Lagerrest	Brungrå siltig lera	–	0,55	0,4	0,07	X	Oval	Flack
3528	Stolphål	Gråbrun siltig sand	Undersökt vid FU 2006. Tolkades då som stolphål A1100	0,25	0,18	0,04	X	Oval	Sluttande sidor
3537	Stolphål	Gråbrun siltig sand	Delvis undersökt vid FU 2006	0,6	0,43	0,07	X	Oregelbunden	Skålformad
3549	Utgår	Fläckig siltig sand	–	0,25	0,23	0,05	X	Rundad	Skålformad
3651	Utgår	Grå siltig sand	Stenlyft	0,26	0,2	0,12	X	Oval	Flack
3661	Utgår	Gulbrun finkornig sand	Igenfyllt stenlyft?	0,5	0,3	0,13	X	Oval	Skålformad
3676	Utgår	Gulbrun sand	Naturlig fördjupning	0,15	0,14	0,02	X	Rund	Flack
3685	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	–	–	–	–	–	–
3696	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	–	–	–	–	Oval	–
3708	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	–	–	–	–	–	–
3741	Lagerrest	Brungrå siltig lera	–	0,45	0,4	0,02	X	Oval	Flack
3754	Utgår	Grå siltig sand	Stenlyft	0,6	0,35	0,09	X	Oval	Skålformad, ojämna sidor
3776	Lagerrest	Brungrå siltig lera	Inslag av kol	0,7	0,56	0,07	X	Oregelbunden	Flack
3789	Lagerrest	Ljus brungrå siltig sand	–	0,4	0,3	0,02	X	Oval	Flack
3800	Utgår		Bedömdes vara naturlig eller recent	0,46	0,42	–	–	Oregelbunden	–
3811	Stolphål	Mörk brun-grå siltig sand	Stört. Undersökt vid FU 2006. Tolkades som stolphål A690.	0,32	0,24	0,05	X	Oval	Flack
3821	Stolphål	Gråbrun siltig sand	Delvis undersökt vid FU 2006	0,8	0,6	0,18	X	Oregelbunden	Baljformad
3847	Lagerrest	Ljus brungrå siltig sand	–	0,35	0,2	0,02	X	Oval	Flack
3855	Lagerrest	Ljus brungrå siltig lera	–	0,3	0,22	0,03	X	Oval	Flack
3862	Utgår	Gråfläckig siltig sand	Stenlyft	0,34	0,2	0,02	X	Oval	Flack
3873	Utgår	Mörkgrå siltig sand	Stenlyft	0,7	0,53	0,12	X	Oval	Oregelbunden
3890	Utgår		Flammigt lager med porslinfragment på ytan	0,56	0,45	0,07	X	Oval	Flack
3911	Utgår	Gråbrun sand	Störning/stubbrest	2,5	2,5	0,8	X	Rund	Oregelbunden
4433	Utgår	Igenfyllningsmassor av sten, sand och morän	Skyttevärn från 1900-tal	2,8	2,7	1,4	X	Rund	U-form
4462	Utgår	Brungrå sandig silt	Stenpackning utgörs av uppkastad sten från skyttevärnet. Recenta fynd påträffades, spik, en avfyrad kula och glas	8,6	8,5	0,2	X	Oregelbunden	Oregelbunden
4535	Dike		Recent	7,1	0,2	–	X	Rektangulär	–
4544	Utgår		Störning, mörkfärgning från FU	3,4	2,8	–	X	Kvadratisk	–
4788	Utgår	Mörkbrun stenflisor, sand	matjord, Sprängstensgrop	1,8	1,8	0,35	X	Rund	Skålformad
4800	Utgår	0,3 m bred matjordsring	Recent störning, fönsterglasskäva påträffades i fyllningen	1,6	1,2	0,07	X	Oval	–
5135	Röjningsröse	–	Övermossad, med mycket växtlighet runt omkring, stenar i storleken upp över 1m. Höjd ca 1,2 m	14	7,8	–	–	–	–
5172	Röjningsröse	–	Övermossad, med mycket växtlighet runt omkring, stenar i storleken över 1 m. Höjd ca 1,2 m	18	10	–	–	–	–

Anl. nr	Typ	Fyllning	Anmärkning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Undersökt	Form i plan	Form i profil
5227	Utgår	–	Dokumentationsuppgifter saknas	0,29	0,27	–	X	Rund	–
5237	Stolphål	–	Undersökt vid FU 2006, tolkad som ett stolphål, mättes då in som A1388.	–	–	–	X	–	–
5246	Utgår	–	Stenlyft, dokumentationsuppgifter saknas	1,2	0,85	–	–	Oval	–
5260	Utgår	–	Dokumentationsuppgifter saknas	0,7	0,35	–	X	Oregelbunden	–
5267	Utgår	–	Bedömdes vara naturlig eller recent	0,28	0,26	–	–	Rund	–
5275	Utgår	Gråbrun lerig sand	Matjord	0,9	0,8	0,02	X	Oval	–
5293	Utgår	Mörk gråbrun humus	Stenlyft	0,3	0,3	1,2	X	Rund	Skålformad
5308	Utgår	–	Matjordsrest	–	–	0,02	X	–	–
5320	Utgår	Beigebrun sand	Stenlyft, innehåller rester av kol	1,4	0,7	0,2	X	Oregelbunden	Oregelbunden
5340	Utgår	Mörk gråbrun humus	Stenlyft	0,32	0,22	0,16	X	Oval	Oregelbunden
5352	Utgår	–	Stenlyft	1,0	0,65	1,2	X	Oval	–
5375	Utgår	–	Matjordsrest	–	–	0,02	X	–	–
5390	Utgår	–	Matjordsrest	–	–	0,02	X	–	–
5492	Utgår	–	Stenlyft	0,25	0,25	0,07	X	Rund	–
5525	Utgår	Brun matjord	–	0,34	0,25	0,02	X	Oval	–
5534	Grop	Mörkbrun silt	Inslag av kolstänk i fyllningen	0,25	0,25	0,07	X	Rund	Flack skålform
5545	Grop	Gråbrun sand	Fyllningen är ”fet” och något humös	0,7	0,5	0,17	X	Oval	Skålformad
5560	Utgår	Brun matjord	Stenlyft	0,36	0,27	0,08	X	Oval	Flackt spetsig

Bilaga 5. Fyndtabell.

Fyndnr	Sakord	Material	Kommentar	Antal	Fyndomständighet
–	Hästkosöm	Järn	Ej sparad	1	Schaktfynd
–	Hästkosöm/spik	Järn	Ej sparad	1	Påträffades i A2016
–	Kula	Metallegering	Ej sparad	1	Påträffades i A4462. Avfyrad, 9 mm